

Tomasz Jakubec

"Marian Zdziechowski 1861-1938 : w 70. rocznicę śmierci", red. J. Skoczyński, A. Wroński, Kraków 2009 : [recenzja]

Rocznik Historii Filozofii Polskiej 23, 401-403

2009/2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zapędom władz, a jako pionier badań sowietologicznych i krytyk bolszewizmu po II Wojnie Światowej został skazany na zapomnienie. Popularności w czasach współczesnych nie służą jego moralizm i społeczny konserwatyzm.

Marian Zdziechowski zmarł 5 października 1938 roku i mimo upływu czasu można go współcześnie uznać za patrona idei współpracy środkowoeuropejskiej w tym zwłaszcza zbliżenia polsko-litewskiego.

Leszek Wesolowski

**Marian Zdziechowski 1861-1938. W 70. rocznicę śmierci,
red. J. Skoczyński, A. Wroński,
Kraków 2009, wyd. Księgarnia Akademicka**

Na początku 2009 roku ukazała się publikacja Zakładu Filozofii Polskiej UJ *Marian Zdziechowski 1861-1938. W 70. rocznicę śmierci*. Zredagowany przez prof. Jana Skoczyńskiego i Artura Wrońskiego tom stanowi pokłosie konferencji naukowej pod tym samym tytułem, która odbyła się 24 października 2008 roku w Krakowie. Organizatorami konferencji był wspomniany Zakład Filozofii Polskiej UJ, a także Katedra Historii Doktryn Politycznych i Prawnych UJ, restauracja Chimera i wydawnictwo Księgarnia Akademicka, którego nakładem ukazała się omawiana książka. Znaleźć w niej można teksty referatów wygłoszonych przez prelegentów podczas sesji, jak również referaty autorów, którzy na sesję nie dotarli; mowa tu o artykułach *Wyobraźnia filozoficzna Mariana Zdziechowskiego* prof. Alvydasa Jokubaitisa z Uniwersytetu Wileńskiego oraz *Zagłada cywilizacji europejskiej a proces historyczny według Mariana Zdziechowskiego* prof. Leszka Gawora z Uniwersytetu Rzeszowskiego. Książka została uzupełniona o krótkie fragmenty tekstów Mariana Zdziechowskiego stanowiące uzupełnienie artykułów zamieszczonych w tomie.

Z kart omawianej publikacji wyłania się interesujący portret polskiego literaturoznawcy, historyka idei, filozofa. Wielokrotnie podkreślony zostaje fakt, że był on człowiekiem stojącym na pograniczu dwóch wielkich tradycji: Zachodu i Wschodu. Wywodzący się z obszarów dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego, studiujący zarówno na uniwersytetach rosyjskich, polskich, jak i zachodnioeuropejskich przedstawiciel polskiego ziemiaństwa, przez większą część życia poddany rosyjski, Zdziechowski znał doskonale język i realia imperium carów (a później bolszewików), a jako katolik, wychowany w tradycji łacińskiej, inspirujący się myślą europejską (o francuskojęzycznych inspiracjach w twórczości Zdziechowskiego traktuje tekst prof. Stanisława Borzysza z Instytutu Socjologii i Filozofii PAN w Warszawie), mógł uznawać się za reprezentanta kultury zachodniej. O doświadczeniu Wschodu i Zachodu w biografii intelektualnej Zdziechowskiego traktuje tekst prof. Zbigniewa Opackiego z Uniwersytetu Gdańskiego, autora monografii *Między uniwersalizmem a partykularyzmem. Myśl i działalność społeczno-polityczna Mariana Zdziechowskiego 1914-1938* (Gdańsk 2006). Poglądy Zdziechowskiego na Rosję przedstawił prof. Jan Krasicki z Uniwersytetu Wrocławskiego, zaś doc. Paulius Subačius z Uniwersytetu Wileńskiego przypomniał dramatyczne okoliczności związane z osobą Jerzego Matulewicza, litewskiego pochodzenia arcybiskupa Wilna, którego Zdziechowski darzył przyjaźnią. Trzeba zaznaczyć, że ze wspomnianych tekstów jasno wynika, iż ich bohater nie zajmował się prostym katalogowaniem cech kultur, w których się wychował lub z którymi miał okazję się zetknąć, uprawianym dzisiaj w ramach postmodernistycznie rozumianej wielokulturowości. Jego podejście do faktów kulturowych zawsze oparte było na ich rozumieniu, nie stronił on także od ich oceny – rzecz dzisiaj rzadka, by nie powiedzieć niebezpieczna.

Oprócz znanych wątków z twórczości Zdziechowskiego, takich jak pesymizm, katastrofizm, nacjonalizm, poruszonych przez prof. Leszka Gawora, jak również dwóch doktorantów z Uniwersytetu

Jagiellońskiego, mgr. Aleksandra Ćuka (*Marian Zdziechowski o nacjonalizmie*) i mgr. Krzysztofa Wołodźkę (*Marian Zdziechowski – filozof czasu katastrofy*), pokazano także w tomie postać jego bohatera od strony mniej znanej. Prof. Alvydas Jokubaitis, we wspomnianym artykule o wyobraźni poetyckiej Zdziechowskiego, stawia tezę, że autor *Pesymizmu...* był ostatnim romantykiem. Ostatnim romantykiem – ponieważ, wbrew dominującym w jego czasach tendencjom, uprawiał filozofię subiektywną, zaangażowaną, uznając ją za naukę duchową, i wierzył w związek moralności z polityką. Na osobie Zdziechowskiego, w opinii prof. Jokubaitisa, skończył się polski romantyzm, a koniec ten nastąpił w Wilnie, czyli tam, gdzie prąd ten został zapoczątkowany ponad 100 lat wcześniej przez Adama Mickiewicza. Warto również wspomnieć o artykule doktoranta UJ Jarosława Zoppy, poświęconym recepcji tradycyjnej liturgii katolickiej w pismach Zdziechowskiego.

Ukazanie się omawianej książki wpisuje się w cykl obchodów 70. rocznicy śmierci Mariana Zdziechowskiego. Podsumowaniem uroczystości ma być odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej wybitnemu polskiemu myślicielowi i profesorowi w Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego, ufundowanej przez Pana Artura Wrońskiego, właściciela restauracji Chimera.

Tomasz Jakubec

**L. Gawor, *Szkice o cywilizacji*,
Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, Rzeszów 2009, s. 185**

Ideą przewodnią *Szkiców o cywilizacji* i jednocześnie zasadniczą osią całości podejmowanych tu rozważań jest ukazanie procesu wyparcia, w początkach XX w., oświeceniowego paradygmatu ogólnoludzkiej cywilizacji przez koncepcję cywilizacyjnego pluralizmu